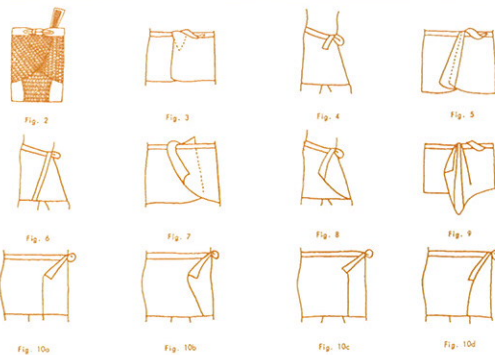

27. Rudzsahau háromszögű előtetes egyiptomi szoknyában és felesége valószínűleg V-kivágású ruhában. Sztélé részlete, Első Átmeneti Kor, Szépművészeti Múzeum, Budapest.

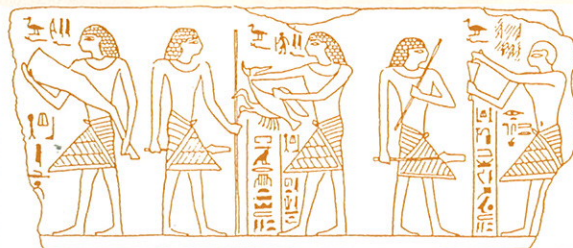
Óbirodalom (Kr.e. 27-22. sz.)

A férfiak legáltalánosabb viselete az ágyékkötő és a belőle kialakult egyiptomi szoknya volt. Rangtól függetlenül, mindenki hordta. Többnyire övvel vagy derékszalaggal erősítették testükhöz. A szalag vége a ruha díszéül szolgálva lóghatott lefelé (28). Maga a ruhaanyag a mozgástól néha erősen szétnyílt (17), és látni a szélét. Ez arra mutat, hogy a vásznat ilyenkor kb. másfélszer

28. Óbirodalmi férfi szoknyák és viselésük változatai. Staehelin 1966, 21.t.

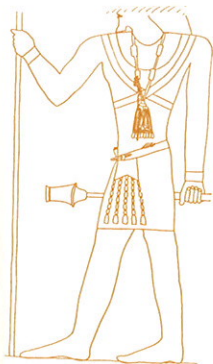
tekerhették maguk köré. Ennek külső szegélyét gyakran alakították dekoratív céllal különböző formára vagy díszítették rojtokkal és bojtokkal (30). Az is előfordul, hogy az egész szoknya mintás (29, 89). Minthogy mindezeket csak ábrázolásokról ismerjük, sokszor nem eldönthető,

29. Mintás szoknyákat viselő férfiak Meteti reliefjén. Szakkara, 6. din., Jéquier 1933, 56. old., 33. ábra.

30. Rojtos szoknyát viselő pásztorok. Szakkara, Hetepka sírja, 5. din., Martin 1979, 8. t.

31. Törzsén pántokat, a szoknya felett gyöngykötényt viselő pectorális férfi. Szakkara, Anmahor sírja, 6. din., Staehelin 1966, 39. t. 60. ábra.

hogy az éppen szemünk előtt látott ruhadarabok csíkosak, hajtogatottak vagy pliszírozottak voltak-e. Több szoknya egymás feletti viselete sem volt kizárt. A felsőtesten időnként elhelyezett pántok és szalagok (31) funkcionálisan nem kapcsolódtak a szoknyához, ennek ellenére lényegesek. A hivatalnokok és a papok ruházatának a tartozékai voltak (33), ill. a

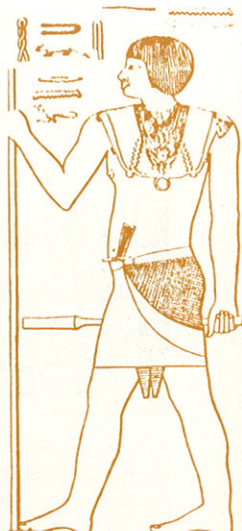
32. A szigony-nyal halászó Kaemanh kötényes szoknyában. Giza, Kaemanh masztabája, 4. din., Junker 1940, 8. ábra.

8

33. Khabauszokar kétvégű köténnyel a szoknya alatt. Szakkara, Khabauszokar sírja, 3. din., Murray 1905, 1. t.

táncosok viseletét képezték (41). A régészeti leletek között is található ilyen együttes: Az Unisz piramis feljárójánál (Szakkara) folytatott feltárások közben rábukkantak egy, a szoknyát ferde pánttal kiegészítve hordó férfi múmiájára is.

Az egyiptomiak öltözetüket rendszerint a szoknya alatt felkötött köté-nyekkel tették változatossá (32), bár előfordul az is, hogy a kötényt díszes kivitelben, például gyöngyszövés-
sel,

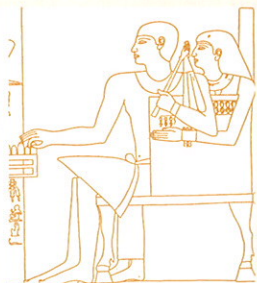
34. Övszalagos szolgák kötényszerűen elrendezett szalagvégekkel. Szakkara, Hetepka sírja, 5. din., Martin 1979, 8. t.

35. Akhethotep visszahajtott háromszögletű köténnyel. Giza, Akhethotep sírja, 4. din., Staehelin 1966, 46. t., 74. ábra.

afölött helyezték el (31). A vászonkötényeket általában aljukon lekerekítve szabták. Ez a rövidebb vászomból készült szoknya két széle közti távolságot töltötte ki (29, 32, 45). Van azonban olyan ábrázolás is, ahol a szoknya alól kétvégű kötény csücske lóg ki (33), és a fáraók esetében a jellegzetes, homorú oldalú lap vált megszokottá (51).

Sok vita folyik az Óbirodalom korában általánosan hordott háromszögű előtét körül (27, 29, 34,

36). Egyes ábrázolások alapján önálló köténynek (32) tűnik, máskor a szoknya részének, amely az anyagvég egy speciális hajtásával és kikeményítésével jött létre (35).

36. Kaemanh háromszögletű előtéttel felesége mellett. Giza, Kaemanh masztabája, 4. din., Junker 1940, 9. ábra.

Viszonylag ritka a lepelruha viselete (37). Ezt is megerősíthették egy szalaggal a derék tájékán. A ruházat felett néha viseltek köpenyt is, amely teljes testhosszban beborította viselőjét (40). Bizonyos esetekben megkötötték a vállon az anyaghoz varrt szalag segítségével, máskor csak magukra terítették.

A nehéz fizikai munkát végző férfiak gyakran csak ágyékkötőt viseltek vagy azzal azonos funkciót betöltő övszalagot (21). (Hogy az egyiptomi szoknya alatt mennyire volt gyakori az ágyékkötő viselete, azt nem tudjuk,

39. Szalaggal hátul megkötött ágyékkötőt viselő kőedény készítő. Szakkara, Ti sírja, 5. din., Wild 1966, 172. t.

37. Szalaggal átkötött archaikus lepelruhát viselő, szénát rakó férfi. Szakkara, Nianhnum és Hnumhotep sírja, 5. din., Moussa - Altenmüller 1977, 24. ábra.

38. Nő archaikus lepelruhában. Asziut, Fetekta sírja, 4. din., Erman 1894, 496. old.

mivel a szoknya övrésze még az ágyékkötő zsinórját is eltakarhatta, ill. maga az egyiptomi szoknya is az esetek egy részében még ágyékkötőnek tekinthető.) Az övszalagnak is többféle viselési módja volt. Elöl rendszerint egy vagy több szalagot kötöttek még rá (34), de az is előfordul, hogy a szalagvéget képezték ki kötényszerűen és háromszög formájában lógott le (16).

40. Köpenyeket tartó szolgák. Giza, Khaefkhufu sírja, 5. din., Simpson 1978, 30. ábra.

A női viseletben csak ritkán látni szoknyát. Ez rendkívül egyszerűnek tűnik, anyagának szélessége szintén a derékméret kb. másfélszerese lehetett. Hátral kötötték meg, vagy az anyag egyik csücskét egyszerűen a felső szél mögé tűrték (41). Kiegészítő elemeket csak táncosnőknél ábrázoltak. Úgy tűnik, az alacsony társadalmi helyzetű nők viselték.

A ruha viselete viszont általános volt. Egyes munkákhoz deréknál, szintén hátral megkötött szalaggal egészítették ki (43). Egyik formáját az archaikus lepelruha képezte (38), a másikat az egyszerű lepelruha. Ez utóbbinál a ruhát

41. Táncosnők szétnyílt szoknyával, felsőtestükön pántokkal. Desaseh, Anta sírja, 5. din., Petrie 1898, 12. t.

többnyire vállpántokkal egészítették ki (46), melyek elhelyezkedését jelenlegi ismereteink szerint az egyéni ízlés diktálta. A V-kivágású ruha esetében más a helyzet (42, 48, 62). A felső részt a szoknyával együtt szabták ki. A ruhák nagysága között azonban igen nagy különbségek fedezhetők fel. Ebből arra következtetnek, hogy méretre szabott ruhák lehettek.

42. Neset V-kivágású ruhában (Louvre). 3. din., Smith 1958, 23. t.

43. Cséplő asszonyok pántos lepelruhában, hátul szalaggal megkötve, a fejen kendővel. Szakkara, Ti sírja, 5. din., Épron - Dumas - Goyon 1939, 67. t.

44. Gyöngyruha Gizából (© Museum of Fine Arts, Boston. Harvard University - MFA Expedition)

Valószínűleg ünnepélyes alkalomkor, vászonruha felett vi-

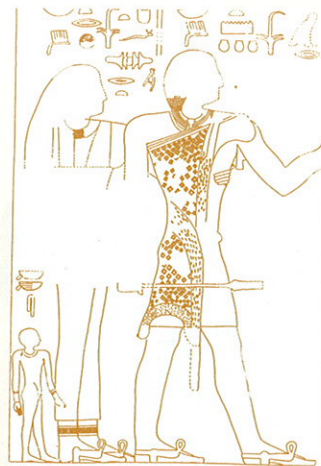
45. Szoknyás férfi és a ruha felett gyöngykendőt viselő asszony. Szakkara, 5. din., Borchard 1911, I, 79. old., 23. t.

46. A szoknya felett gepárdbőr köpenyt viselő Anta. Desaseh, Anta sírja, 5. din., Petrie 1898, 10. t.

selték a gyöngyruhákat (44), és gyöngyfelsőket (45).

A hideg ellen férfiak és nők egyaránt védekeztek vállkendővel, köpennyel (7). Gebelenben ruha vagy köpeny céljára szolgáló anyaggal együtt találtak is egy vállkendőt, de sajnos túl rossz állapotban volt, és szétporlott. Emlékét csak fénykép őrzi. Köpeny nemcsak textíliából, hanem bőrből is készülhetett (46-47).

47. Nebetjabet gepárdbőr ruhában. Giza, Nebetjabet sírja, 4. din., Hassan 1944, 111. old., 19. ábra

48. Női szobor kétpántos lepelruhával. Középbirodalom, Szépművészeti Múzeum, Budapest.

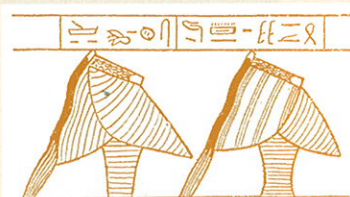
49. Szolgák szoknyában, törzsükön keresztbefutó szalagpántokkal. El-Berseh, Dzsehutihotep sírja, Középbirodalom, Newberry 1894, I. pl. 13.

50. Hosszú kötényt és pánthokat viselő katonája. Beni Haszan, Középbirodalom, Newberry 1893, I. 16. t.

Középbirodalom (Kr.e. 20-18. sz.)

Az egyiptomi szoknya volt ekkor is a férfiak legáltalánosabb viselete (49, 50), melyet a felsőttesten keresztbefutó szalagokkal még teljesebbé tehettek (49). Gyakran egészen magasan, majdnem a mellék alatt rögzítették (címlap). Festve és pliszírizva is készültek. Néha többet is viseltek egymás felett (57). A szoknyát rendszerint két részből összeállított köténnyel egészítették ki (52). Ezek színe a szoknyától eltérő is lehetett. Kötényeket a koporsók oldalán megjelenő, a halotti felszerelést lefestő úgynevezett koporsófrízeken is megörökítették (52), mint önálló ruhadarabot, vagy a szoknya szokványos kiegészítő elemét. Utóbbi esetben egy meghatározott összeállítási típust, a "sendit"-et (51) ábrázolták. Itt a kötény derékra kerülő részéhez egy övszerű szalagot erősítettek, melynek két szélén lógott a megkö-

51. *Sendit* rajza koporsófrízről. Jéquier 1921, 53. ábra.

52. Kötények rajza koporsófrízről. Középbirodalom, Jéquier 1921, 55-56. ábra.

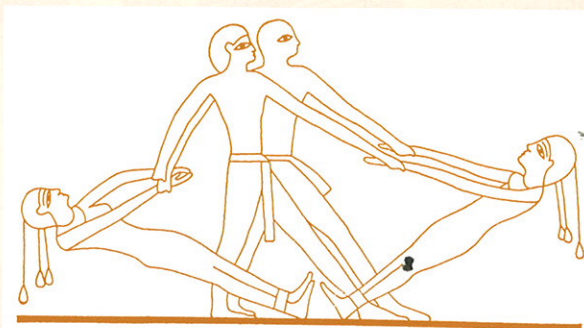

53. Íjászok szoknyában, kis köténykével. Théba, Antef sírja, 11. din., Jaros-Deckert 1984, 17. t.

biaiakat ábrázoló egyiptomi képeken ugyanis már az Első Átmeneti Korban megtalálhatók. A másik szokásos férfiviselet, az övszalag (54) és ágyékkötő változatlan formában élt tovább.

Csak szórványosan fordul elő az archaikus lepelruha típusa, és tűnik fel a zsákruha (55). A legkorábbi ismert zsákruhát Meketré thébai sírja őrizte meg. Egy edényben volt, melyet a bal-

téshez használt zsinór. Az együttest állatfarok is kiegészítette. Különösen katonák és vadászok rajzán fordulnak elő a szoknya felett hordott ún. "csipkés kötények" (53). Felmerült, hogy ez Nubiából betelepült harcosok nyomán honosodott meg – a núbiaiakat ábrázoló egyiptomi képeken ugyanis már az Első Átmeneti Korban megtalálhatók. A másik szokásos férfiviselet, az övszalag (54) és ágyékkötő változatlan formában élt tovább.

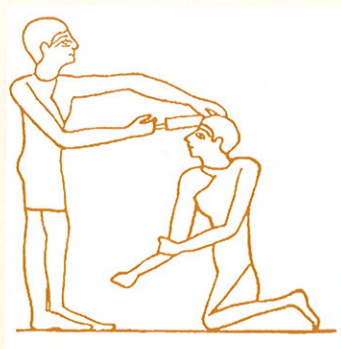

54. Csillagjáték: a férfiak szalaggal díszített szoknyában, a nők ujjatlan zsákruhában. Beni Haszan, III. Baqet sírja, Középbirodalom, Donadoni Roveri 1988, 244. old., 345. ábra.

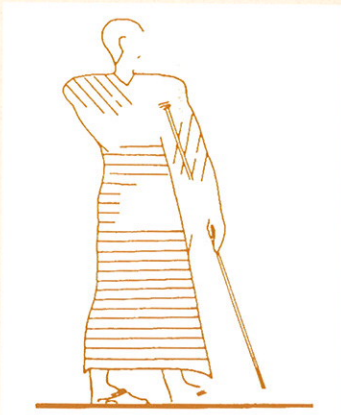
55. Fodrász jelenet ujjatlan zsákruhás emberekkel. Beni Hassan, Heti sírja, 12. dinasztia Newberry, 1894, II., 13. t.

zsamozási kellékek társaságában helyeztek el. A hideg ellen védekezve természetesen ekkoriban is melegebben öltöztek. Hordtak például félvállon átvetett vagy hajtogatott takaró-köpenyt (56) és vállkendőt (57).

A női öltözködési szokások továbbra sem kedveztek a szoknyaviselet-

56. Uhhotep fél vállon átvett köpenyben. Meir, Uhhotep sírja, Középbirodalom, Blackman 1953, VI., 18. t.

57. Dzsehutihotep dupla szoknyában és vállkendővel. El-Berseh, Dzsehutihotep sírja, Középbirodalom, Newberry 1894, I., 12. t.

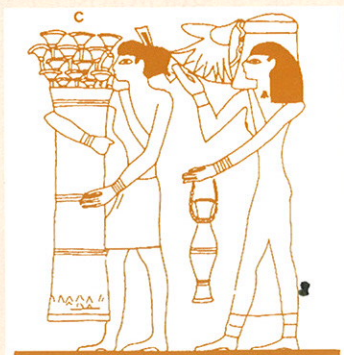

nek (58). Lényegesen ritkábban hordták a nők, mint a ruhát, melynél a választék új típussal is bővült.

Gyakran látni szolgálólányokon az archaikus lepelruhát (59). A két lepelvég alkotta csomó helye változó, épp úgy, mint a ruha felső részének a magassága. Néha az anyag mintás, hogy a ruha felett gyöngyszoknyát hordtak.

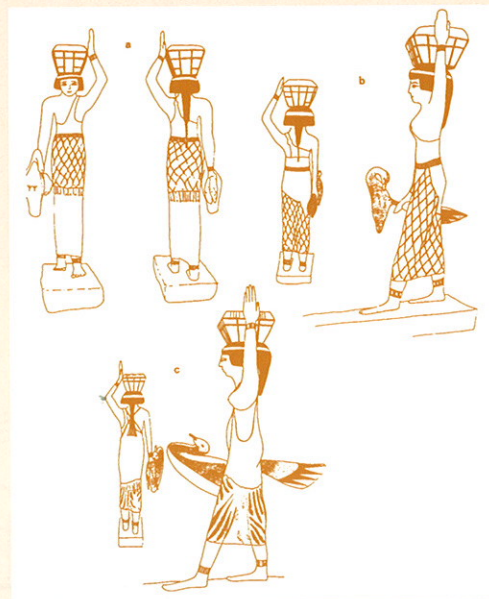
Máskor egyszerű lepelruhát viseltek, vállpánttal

58. Szolgálónők. Egyiken szoknya és felsőttestén pánt, másik egyszerű lepelruhában egy pánttal. Meir, Uhhotep sírja, 12. din., Blackman 1953, VI, 18. t.

vagy anélkül (58). Henhenet deir el-bahri sírjában előkerült egy olyan vázson, amelyen valószínűsíthetők ve-rejtekfoltok és kopásnyomok, és ennek alapján az anyag lepelruha volta (61). A foltok megoszlása egyszerű lepelruhára utal. Mérete 322 x 117 cm.

A korszak elején még biztosan hordták az ujjatlan és ujjas V-kivágású ruhákat is (48). Egy asziuti koporsóban a 9-10. dinasztia idejéből ilyen, pliszírozott ruhákat

59. Szolgálólányok archaikus lepelruhában és gyöngyszoknyával. Asziut, Nahti sírja, Középbirodalom, Chassinat - Palanque 1911, 4, 9, 10. táblák.

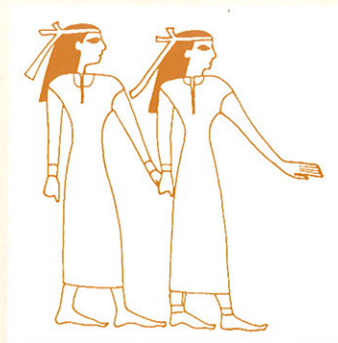
60. Kawit egypántos lepelruhában és vállkendővel. Kawit koporsója (Kairo), Saleh - Sourouzian 1986, 68. sz.

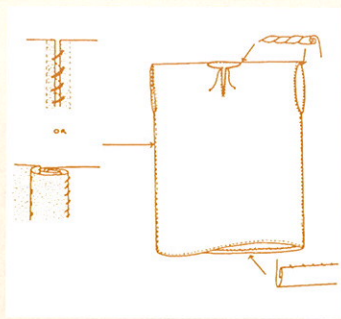
62. V-kivágásos ruha Assziutból (Vogelsang-Eastwood 1993, 30. tábla alapján)

61. Lepelruha sematikus rajza viseletnyomokkal. Vogelsang-Eastwood 1993, 99. old., 7:2. ábra.

63. Két zsákruhás nő közép-birodalmi koporsóról. Lacau 1904, I. pl. VI.

64. Egyiptomi zsákruha szerkezeti rajza. Vogelsang-Eastwood 1993, 135. old., 8:2. ábra.

találtak (62) a bebalzsamozott asszonyon. A múmia bomlása következtében azonban a váson is tönkrement, így csak a fénykép és leírása maradt meg. Új jelenségnek tűnik az egyetlen anyagból készült zsákruha viselete (63). Itt lényegében egy hosszú vásznat kettéhajtottak, majd készítettek egy kerek nyak-kivágást, amin keresztül – egy függőleges bevágással kiegészítve az elülső részen – átfért a fej. Az anyag két oldalát a karok helyétől eltekintve összevarrták (64), majd ide illesztették a henger alakú ujjakat – ha ujjasat készítettek. Hűvösebb időkben azonban nem maradt el a köpeny vagy a vállkendő sem (5, 60).